

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תקס"ה

נסעודה שלישית פרשת קרח תשס"ט לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

אבל משזכו בארץ, לא ניתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו את התורה, וכמו שנאמר (תהלים קה-מד) ויתן להם ארצות גוים וגו', בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו ע"כ. ולכן אמר להם משה, והתחזקתם, שיעשו קנין חזקה בהארץ, וממילא יוצרכו לקבל עליהם עול תורה ברצון, ולא יהיה להם עוד מענת אונס, שהרי נתן להם כבר ארצות גוים ע"כ. ובוה יש לבאר מה שכתוב בבעל המורים, ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליהם 'את החר' (יג-ז), בנימטריא 'תורה', שתעמוד לכם זכות התורה ע"כ. ולפי מה שנתבאר, במה שתעלו את החר להחזיק בארץ, תקבלו את התורה מעתה ברצון ולא באונס.

והנה ידוע קושיית התוס' (שם) למה הוצרכו לכפיה, הרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ע"ש. ובמדרש תנחומא (פ' נח ג) מבואר, דלא אמרו נעשה ונשמע אלא על תורה שבכתב, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, והוצרך לכופ אותם על תורה שבעל פה שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות, והיא עוזה כמות וכו' ע"כ. ואם כן רצה משה שיעלו המרגלים להחזיק בארץ, כדי שיוצרכו לקיים תורה שבעל פה. ושלא י"ב נשיאים, נשיא לכל שבט, שהם יזכו לשבטם נחלתם בארץ, וממילא יתחייבו בקיום התורה תמורת קבלת ארץ נחלתם. ואיתא בגמרא (גיטין ס:) לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה, שנאמר (שמות לד-כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת כל ישראל ע"כ. אם כן תורה שבעל פה מתואר 'פי ה'. וזהו שאמר הכתוב, כי מה ששלח משה את המרגלים, וישלח אותם משה על 'פי ה', עבור קיום תורה שבעל פה, שהוא פי ה', שעל ידי כניסתם לארץ, לא יהיה להם מודעא לאורייתא, ויקבלו גם תורה שבעל פה ברצון.

אמנם לאמיתו של דבר, לא רצו המרגלים ליכנס לארץ, ואמרו אפס כי עז העם היושב בארץ וגו', לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו (יג-בח). וממילא אין שום תועלת להחזיק בהארץ, שאין חבין לו לאדם שלא בפניו, וממילא לא נתחייבו בקיום התורה עד שנכנסו בפועל לארץ, ויש להם מודעא רבה על קיום תורה שבעל פה.

אף לא ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו, ותתן לנו נחלת שדה וכרם, העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה (מז-ד). ויש להבין, הלא מענתם מתחלה היה, רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תתנשאו על קהל ה' (מז-ג). וברש"י אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחוך כהונה וכו' (תנחומא ד). ומענה זו יוצדק גם אם היה מכניסם לארץ. ואם כן למה התלוננו, אשר לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו.

ונראה בהקדם לבאר בפרשת המרגלים, וידבר ה' אל משה לאמור, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען וגו' (יג-א). וברש"י שלך לך, לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח. והקושיא ידוע הלא להלן נאמר, וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' (יג-ג), הרי שנצטוו על השליחות. ורש"י פירש שם, על פי ה' ברשותו, שלא עכב על ידו ע"ש. ונראה עוד, דהנה משה רבינו אמר, ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויתפרו לנו את הארץ וגו', וייטב בעיני הדבר וגו' (דברים א-בב). ויש להבין הסיבה שהיה הדבר טוב בעיני משה.

ונראה דהנה משה אמר להם, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג-ב), ובתרגום יונתן והתחזקתם, ותעבדון חזקתא. וכתב בפירושו יונתן פירוש שיעשו חזקה בקרקע, שהרי הלכו בגבוליה (רש"י יג-בא), וכן פירותיה היו חזקה כשאכלה בפני המוכר ע"כ. והענין בוה שרצה משה שיזכו אז בהארץ כקנין, כתב בספר ימין יוסף בפרשתנו, דאיתא בגמרא (שבת פח.) ויתיצבו בתחתית החר (שמות יט-ז), מלמד שכפה עליהם הקב"ה את החר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא [שאם יזמינם לדון יש להם תשובה, שקבלוה באונס]. אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש ע"ש.

והקשה הרשב"א דאם כן קודם אחשורוש דהדור קבלוה, למה נענשו, והרי חורבן בית ראשון קודם מעשה דאחשורוש היה ונענשו. ותירץ דהגם דיש להם מודעא, היינו רק עד שזכו לקבל נחלת ארץ ישראל,

והנה מענתו של קרח ועדתו היתה, שמושה עושה כל פעולותיו מעצמו, ולא נצטווה בן מאת ה', ולכן הוא בוחר הגדולה לקרוביו, הכהונה לאהרן, והנשיאות לאליצפן וכו'. וכמו שאמר להם אחר כך משה, בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה, כי לא מלבי (מז-כח). וכיון שחשבו שעושה הכל רק מעצמו, על כן יצאו עמו לריב. אמנם גם אי נניח כדבריהם, הלא קבלנו עלינו לשמוע כל מה שיוורו לנו חכמי ישראל, ולא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים ז-יא), אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. ואם כן אפילו משה מצוה בן מעצמו יש לנו להזות אוזן לדבריו. אך על זה טענו, כי הם לא רצו לקבל על עצמם אלא מצות ה', ותורה שבעל פה לשמוע דעת חכמי ישראל קבלו רק בכפיה, ואין חייבים בה, כי יש מודעא רבא לאורייתא.

אך אם היה מכניסם כבר לארץ ישראל, הרי ניתן להם הארץ כדי שיקבלו תורה שבעל פה, ותתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו, ואז היו מחייבים לשמוע דברי משה, גם אם לא היה מצווה בזה מאת ה'. אך לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו, ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם, אם כן אין לנו חיוב לשמוע בתורה שבעל פה, ואין דעתו של משה מחייבת אותנו, ולכן לא נעלה.

והנה און בן פלת היה גם בן מתחלה בעצה עמהם (מז-א), ואמרו חז"ל (סנהדרין קמ:): שאשתו הצילתו, ומנע אותו מללכת עמהם ע"ש. וביארנו לעיל (פ' נשא) בארוכה, שנתגלגלו אחר כך במנוח ואשתו, וזכו עבור זה להוליד את שמשון, והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים (שופטים יג-ה).

ונראה הטעם מה שקראה את בנה שמשון, ואמרו חז"ל (סוטה ט). שנקרא על השמש, דכתיב (תהלים פד-יב) שמש ומגן ה' אלקים ע"ש. ויש לומר דאיתא בגמרא (גדרים לט.) דרש רבא מאי דכתיב (חבקוק ג-י) שמש ירח עמד זבולה, שמש ירח בזבול מאי בעו, והא ברקיע קביעי [כדכתיב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים (בראשית א-ז)], וזבול למעלה מן הרקיע הוא (חגיגה יב:), מלמד שעלו שמש וירח מרקיע ליבול, ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם [ממחלוקתו של קרח] אנו מאירין, ואם לאו אין אנו מאירין וכו' ע"ש. ויש לומר דאתערותא זו של השמש למעלה, פעלה על און בן פלת שעמד בראש המחלוקת, שאשתו נתעוררה להצילו. ועבור זה זכה אחר כך לבן גדול כזה, על כן קראה אותו שמשון, רומז לשמ"ש או"ן, שעל ידי השמש שעמדה בזבול, חזר און בתשובה, ועבור זה זכתה לשמשון.

[והנה בספר משיבת נפש להרמ"ע (אות יז) כתב, אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל, הוא מנוח, עם הארץ היה שהלך אחרי אשתו (ברכות סא.) דכתיב וילך מנוח אחרי אשתו (שופטים יג-יא), והשתא אתא אבא חלקיה ורצה להראות כי מה שעשה אז עשה לכוננה, כשבאו אליו החכמים בעד ממר (תענית כג:). וגם הראה חסידות אשתו, כי עננה באו וקדמו לענני דידה. והיא היתה צלפונת, דהמלאך קדם לבוא אצלה מלבוא אל מנוח בעלה ע"כ.

ונראה דזהו הענין, שאבא חלקיה עם אשתו היו מסוגלים שיתקבלו תפלתם על הגשמים, דלפי מה שנתבאר, היו הם בגלגולם הראשון, און בן פלת ואשתו. והנה אמרו חז"ל (תענית ז:): אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עוי פנים שנאמר (ירמיה ג-ג) וימנעו רביבים ומלקוש לא יהיה, ומצח אשה זונה היה לך. אמר רבי שמעון בן פזי אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע וכו' ע"ש. וכולהו היו באון בן פלת במחלוקתו עם משה, שהעיוז פניהם כנגדו וסיפרו עליו לשון הרע, וכמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קי.) וישמע משה ויפול על פניו (במדבר מז-ד), שמע שחשדוהו מאשת איש, וכל אחד ואחד קינא את אשתו ממושה ע"ש. אמנם כשחזר און בתשובה על ידי שאשתו הצילתו, וישב באינות על מה שעשה, הרי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים עומדים (ברכות לד:), והפך הודוונת לזכויות, על כן לעומת זה גדול שכרו שיוכל להוריד הגשמים, ולכן באו רבנן אליהם דייקא שיתפללו על הגשמים].

ונסיים במה שאמר הכתוב, ואני הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל, לכם מתנה נתונים לה', לעבוד את עבודת אהל מועד וגו', עבודת מתנה אתן את כהונתכם (יה-ו). וברש"י עבודת מתנה, במתנה נתתיה לכם ע"כ. ויש לומר, כי העובד לחבירו, או העובד הוא הנותן כחו ועתו, וחבירו הוא המקבל. אמנם יתכן שהעובד הוא גם המקבל, ועל דרך שמצינו בקידושין, שהאשה מקבלת הקידושין מבעלה, וכשאמרה האשה לבעלה הילך מנה ואקדש אני לך אינה מקודשת, מכל מקום כשנתנה לאדם חשוב מקודשת, דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה, הוה כאילו היא קיבלה ממנו (קידושין ז:). ומכל שכן שהנותן להקב"ה, וזוכה שהמלך מלכי המלכים מקבל ממנו, אין זה נותן אלא מקבל. ויש לו להיות שמח שיוכל לעבוד את ה', והקב"ה מקבל עבודתו. ולכן אמר הכתוב על עבודת הלויים, שעבודתם במקדש אינו נתינה לה', אלא המה מקבלים מתנה מה' שמקבל עבודתם. וזהו עבודת מתנה אתן את כהונתכם, שהעבודה הוא מתנה מאת ה'. ■